

'KAMERAAD' VERSUS 'VOLKSMASSA' IN NOORD-KOREA

FORUM

In de bus naar Pyongyang in Noord-Korea worden de regels uitgelegd. De twee Noord-Koreaanse gidsen vertellen dat we de *Pyongyang Times* niet zomaar in een prullenbak mogen gooien, of zo opvouwen dat een portret van Kim Jong-un wordt gekreukeld. Ook mogen we niet ongevraagd foto's maken. Foto's van soldaten zijn verboden, evenals foto's van gebouwen en monumenten die in aanbouw zijn. En we moeten 'Korea' zeggen. Noord-Korea is een westerse aanduiding.

Onze Engelse gids had ons al eerder opgedragen geen verwijtende, emotionele of politieke vragen te stellen. Dergelijke vragen moesten we haar stellen, niet de twee Noord-Koreaanse gidsen. Niet alleen zouden we geen antwoord krijgen, bovendien wordt bij dergelijke vragen de groep als geheel gestraft. Bovendien kunnen de

Noord-Koreaanse gidsen door sceptische, in hun ogen 'lastige', vragen ook zelf in de problemen komen. De hele week zeiden we dus slaafs 'ja' op alles, en we glimlachten moeizaam, alsof we zelf Koreaans waren. Deze moeizaamheid begrepen de gidsen niet. Evenmin begrepen zij de subtiliteit waarmee de Amerikaan in de groep 'interessant' zei, zodra er grote onzinnigheid werd verkondigd. Grapjes zijn onbestaanbaar in Noord-Korea, want die tasten de zekerheid aan waarmee wordt geloofd in de nationale trots.

'VALSE' TROTS

Wie een beetje heimwee heeft naar vroeger, omdat hij of zij ooit in een communistisch land heeft gewoond, kan niets beter doen dan Noord-Korea bezoeken. De hunkering, de nostalgie naar mijn verleden trok mij ernaartoe. Het was romantiek, zonder de realiteit te willen vergeten van de verschrikke-

lijke dingen die de bevolking worden aangedaan door de leider Kim Jong-un. Ik wilde nog één keer een klein stukje DDR-thuisgevoel proeven, uit een misplaatste verbondenheid die net zo fantasievol en ongegrond is als de valse trots die daar heerst. Dat besef ik achteraf. Blijkbaar heeft het idealisme, het dag in, dag uit herhaalde heroïsche taalgebruik van de DDR me meer beïnvloed dan me lief is. Voor mijn vriend, die alleen de democratie kent, was het een grote uitdaging 'ja' tegen alles te zeggen, en vriendelijk te blijven alsof er niets aan de hand was. Voor mij was deze slaafse houding meer vertrouwd. Moeiteloos ging het me af, zowel het 'ja-zeggen' zonder er iets bij te denken als het glimlachen. Ik hoorde in gedachten mijn moeder zeggen: 'Socialisme en communisme is het ritme waar eenieder in mee moet'. Dat was haar slogan. Ja en amen zeggen, vooral geen vragen stellen; waarbij 'amen' overigens ook niet werd getolereerd in de DDR...

Gelukkig kreeg ik moeite met het niet mogen tonen van emotie bij alle ellendige praatjes vol valse trots in Noord-Korea. In de DDR waren die praatjes hetzelfde. Als schoolkind ging ik bijvoorbeeld eens, vóór 1989, naar het 'Volkseigenesbetrieb' VEB Holzindustrie Halberstadt (houtindustrie). Het was een hele onderneming, naar de stad gaan als schoolklas. Wij kwamen uit een dorp, en er reden wel bussen, maar die waren niet groot genoeg om een hele klas mee te nemen. Het treinstation, twee kilometer buiten het dorp, bracht de oplossing. Eerst wan-

delden we er naartoe, naderhand weer terug. Een fiets had niemand in zo'n klein dorp in de DDR! Bij de houtindustrie ging mijn mond van verbazing open, en niet meer dicht. De grote hallen met machines die veel lawaai maken, zo weinig mensen in sommige hallen, en dan nog al die andere grote hallen die we niet eens bezochten. We mochten zelfs naar de kantoren waar de 'Genossen' werkten, zoals een enkele secretaresse of een 'Brigadeleiter'. Zij vertelden over de enorme productie, wat ze wel niet allemaal produceerden en hoe dat in zijn werk ging. Ik was overdonderd, en dan was dit nog niet eens de enige fabriek in Halberstadt. Mijn moeder werkte er bij een ander groot bedrijf met circa 2.000 arbeiders, het toenmalige 'Reichsbahn Ausbesserungswerk' (RAW).¹ 'Interessant'.

Het was voor mij een soort thuiskomen in Noord-Korea. In mijn vroegere schoolboeken hoorde Noord-Korea bij de landen van 'Völkerfreundschaft': het was een socialistisch verbreed land met dezelfde ideologie en dezelfde passie voor de Sovjet-Unie. In de DDR bestond zelfs een school met de naam: 'Schule der Freundschaft zwischen der DDR und der KDVR'.² Zelfs het kopje koffie dat men daar dronk was het vleesgeworden socialistische idee. Valse trots omdat de oploskoffie uit China werd geïmporteerd. In de DDR werd de koffie overigens soms aangelengd met zwart geroosterd witbrood. De kleur klopte, en het verbrande gaf smaak. Wat niet kon worden verborgen was dat het verbrande brood soms bovendreef in de koffie...

NATIONALE TROTS IS DE GOEDKOOPSTE TROTS

Ik begreep de uitspraak van Arthur Schopenhauer, 'nationale trots is de goedkoopste trots', nog nooit zo goed als nu.³ Valse trots valt bovendien slecht uit voor de bevolking. Dat bleek voor en tijdens de Tweede Wereldoorlog, later in de DDR, en nog altijd in Noord-Korea. De bevolking moet ervoor boeten. Een bevolking kan niet gevangen worden gehouden zonder pressiemiddelen, moord, angst zaaien en elkaar onderling 'ellebogenpraktijken' laten uitvoeren. De nationale trots van de Noord-Koreanen is de Juche-ideologie. Deze houdt in dat de bevolking eigen baas is en dat het land in economisch, cultureel en politiek opzicht onafhankelijk is.⁴ Noord-Korea heeft zelfs een Juche-jaartelling, die begint in 1912, het geboortjaar van Kim Il-sung.⁵ De Juche-ideologie heeft een boegbeeld nodig, en dat is de leider, te beginnen bij Kim Il-sung. Hoe dat rijmt met eigen baas zijn? Onjuist is dat Kim Il-sung de bedenker van de Juche-ideologie zou zijn: de eigenlijke bedenker was Hwang Jang-yop.⁶ De Juche-ideologie wordt in Noord-Korea superieur geacht aan de ideologie van Marx en Lenin. De woorden 'marxisme' en 'communisme' zijn daarom geschrapt uit het woordenboek. Op het partijgebouw van de Arbeiders Partij op het hoofdplein in Pyongyang zijn de beelden van Marx en Lenin zelfs verwijderd. Daardoor kwam bij mij een valse trots op: de Juche-ideologie, waarvan amper iemand heeft gehoord, zou beter zijn dan het socialistisch-

communistisch gedachtegoed waarin ik was grootgebracht?... Ik verdedigde de DDR, mijn moederland, dan ook vol trots. Weer thuis vroeg ik Oost-Duitsers of ze ooit hadden gehoord van de Juche-ideologie, of er op school over moesten leren. Nee, luidde steeds het antwoord. Ook mijn ouders die de partijschool 'Marxismus und Leninismus' hadden moeten volgen, kenden haar niet. Mijn moeder was overigens minder 'gelovig' dan mijn vader. Mijn moeder kreeg alleen maar 'goed', mijn vader 'zeer goed'. Mijn vader moest ook wel, omdat hij hogere functies bekleedde dan mijn moeder. Hij was voorzitter bij zijn bedrijf, 'Clubchef' voor het dorp (hij organiseerde met geld van de staat jaarlijks lezingen, feesten en andere evenementen) en uiteindelijk burgemeester.

Ik merkte dat er een groot verschil in taalgebruik bestond tussen Noord-Korea en de DDR. In de DDR ging het om de 'Genosse' ('kameraad'), in Noord-Korea om de 'volksmassa'. Om deze reden ook worden toeristen als groep gestraft, niet het individu dat voor problemen heeft gezorgd. In de DDR bestond, in vergelijking met Noord-Korea, bijna individualisme. Al kan ik het niet bewijzen, toch vermoed ik dat er in Noord-Korea weinig of geen oorkondes aan individuen worden uitgereikt. Mijn ouders en alle gezinnen in de voormalige DDR hebben stapels rode mapjes van verschillende formaten met daarin oorkondes en medailles voor: beste arbeider van de maand, de bekende 'Aktivist der Sozialistischen Arbeit', 'Ehrenurkundes' voor een aan-

tal dienstjaren, 'Mitglied des Kollektivs', goede nabuurschap 'Machs mit'...

Toen Stalin werd ontmaskerd en niet meer door de leiders van Noord-Korea kon worden gebruikt, gingen ze zich bedienen van de ideeën van de 'Grote Sprong voorwaarts' van Mao. Voor de bevolking betekende dit tot 1958 vijf uur per dag onbetaald werk doen,⁷ bijvoorbeeld onkruid wieden, greppels graven en wegen aanleggen of bomen snoeien langs de snelweg. Maar het hield niet op in 1958. Nog altijd zagen wij de bevolking wieden in de greppels of groenstroken zowel in de stad als daarbuiten, of bomen kappen langs de weg. Cynisch gesteld: zo hebben ze tenminste hout om op te stoken. Maar eigenlijk herken ik dit uit mijn jeugd in de DDR. Als gezin in een dorp hadden wij dieren, varkens bijvoorbeeld. We hadden er per jaar soms drie of vier op stal, maar vaak te weinig voedsel. Dit betekende dat mijn familie en alle andere families met hetzelfde probleem, verplicht werden in de herfst een aantal rijen bieten te hakken op de grote akkers. Ik ging als kind mee. Mijn taak was onkruid weghakken en ervoor zorgen dat de bieten niet te dicht op elkaar stonden, zodat ze goed groeiden. We kregen in ruil voedsel voor de varkens. Als kind vond ik het gezellig omdat de meeste mensen rond dezelfde tijd op de akker gingen hakken.

Vragen om verandering in Noord-Korea helpt niet. Kim Jong-il antwoordt op vragen van de bevolking: 'Zonder een leider een overwinning in een revolutie verwachten is als

een bloem wensen waar de zon niet schijnt.⁸ Wat daar als feiten worden gepresenteerd, zijn voor ons schimmige gegevens. Zoals over de Juchetoren, die, echt waar, hoger is dan de Eiffeltoren; de Noord-Koreaanse gids vertelde dat de toren was opgebouwd uit in totaal 25.550 granieten bakstenen, bij elkaar (elke dag een steen) het aantal dagen vanaf de geboorte van Kim Il-sung tot zijn zeventigste verjaardag. Interessant.

De grondwet van de DDR was net zo vals als die van Noord-Korea. In het voorwoord van de grondwet van Noord-Korea staat: 'De socialistische grondwet van de democratische volksrepubliek Korea is de constitutie van Kim Il-sung en Kim Jong-il, waarin het zelfstandige denken van Kim Il-sung en Kim Jong-il over de opbouw van de staat, en hun desbetreffende verdiensten juridisch zijn verankerd.'⁹ En in artikel 1 van de grondwet staat: 'De democratische volksrepubliek Korea is een soevereine socialistische staat, die de belangen van het hele Koreaanse volk vertegenwoordigt.'¹⁰ Deze zotheid en nog veel andere, over de twee overleden leiders, en welke plek het volk heeft, staan in dit boekje. Vals is het omdat de Juche-ideologie bijvoorbeeld niet van de leider was. Vals door die geschiedvervalsende verhalen uit de monden van de eerste Kim Il-sung. Noord-Korea en de DDR deelden een gezamenlijke vijand: het imperialistische Amerika.¹¹ Een groot verschil tussen de beide landen is dat de DDR de nadruk legde op de socialistisch-communistische ideologie en niet zo-

zeer op de persoon van de leider. Brian Reynolds Myers verwoordt het in zijn boek over Noord-Korea *The Cleanest Race* zo: 'Noord-Korea heeft niets te maken met communisme of confucianisme. Het is een militaristische staat met een racistische kijk op de wereld die vooral een politiek rechtse oriëntatie is.'¹²

EEN NOORD-KOREA ZONDER VALSE TROTS?

Het wordt een zeer lange mars voor de bevolking van Noord-Korea. Hoe kan de angst uit de lijven en geesten van deze mensen worden gewist? De vroegere DDR-burger heeft nog altijd last van het communisme, men moest er veertig lange jaren naar luisteren. Waarom dacht of denkt men dat het voor de voormalige DDR-burger gemakkelijk zou zijn zich na het einde van de Koude Oorlog aan te passen aan de vrijheid en het kapitalisme? De schaduw van de Tweede Wereldoorlog over de bevolking van Duitsland neemt pas nu in heftigheid af, blijkt in discussies en gesprekken, de toon verandert en de interesse ebt zelfs enigszins weg, overigens zonder dat de betrokkenheid met de slachtoffers wordt verwaarloosd. Nu pas. Men maakt nu in Duitsland films over Hitler die twintig jaar geleden ondenkbaar zouden zijn geweest, zoals de komedie *Er Ist Wieder Da* op basis van de gelijknamige debuutroman van de schrijver Timur Vermes.

Het minderwaardigheidscomplex van Noord-Korea blijkt uit de valse

trots. Deze komt voort uit de groothedswaanzin van Kim Il-sung. Ook in de eerdere communistische landen moest eerst de valsheid van het woord 'democratie' uit de landsnaam gehaald worden om het land te kunnen ombuigen richting een echte democratie. In dit soort landen hebben woorden macht en kracht, ze doen ertoe. Gaan de veranderingen te snel, dan moet worden gevreesd voor bijvoorbeeld veel zelfmoorden onder de oudere generaties in Noord-Korea. Ze hebben alleen maar het leven onder de dictatuur gekend, met een gebrek aan informatie, ze weten niet beter. Met valse verhalen over wie de Koreaanse Oorlog begon. Als zij horen welke ellende de Kims over hun volk hebben afgeroepen, kan dat niet positief eindigen. Zeker niet voor wie zijn best heeft gedaan om aan de wet van de leider te voldoen, misschien door iemand aan te geven die twijfelde aan het leiderschap van de Kims. Als men mensen wil helpen, zijn dergelijke feiten van meer belang dan de bekende westerse economische weg. Men *kan* er simpelweg ook niet omgaan met geld, zoals men dat kan in de kapitalistische wereld. Dit is wel enigszins te merken bij de voormalige Oost-Duitsers: ze hebben meer te besteden, maar zonder dat hun houding of gedrag er westerse van werd. Niet voor niets was de DDR feitelijk failliet en afhankelijk van geldschietters als de Sovjet-Unie of de BRD.

Ik merk dat het nog steeds veel gevoelens oproept, ook bij anderen, westerse mensen te zien in de DDR. Het beeld, voor mij als kind in de DDR,

kantelde van westerse vijand naar zoete verleiding. Deze zoete verleiding is nu onze plicht. Als westerlingen dienen we oplossingen te bieden via psychologie en sociologie, niet via economie en marktwerking. Door gesprekken, door verkenning, door het opbouwen van vertrouwen, valt er veel terug te winnen dat werd afgeleerd en afgestraft. Gelukkig merkte ik een verandering door de 'voorzichtige' en uiterst kwetsbare vraag van een van de jonge Noord-Koreaanse gidsen aan mij: Hoe gaat het nu na de hereniging tussen de twee Duitslanden? Een goede vraag. Laat ons die vraag binnen West- en Oost-Europa ook aan elkaar stellen: hoe gaat het nu met de landen van de Europese Unie?

- 1 Jens Gieseke (red.), *Staatssicherheit und Gesellschaft: Studien zum Herrschaftsalltag in der DDR*, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 2011, blz. 180.
- 2 Christian Eisert, *Kim & Struppi, Ferien in NordKorea*, Ullstein Buchverlage GmbH, Berlijn, 2014.
- 3 <http://schwalbekoenig.tumblr.com/post/48351525197/woord-en-wederwoord>, gezien op 10 oktober 2015.
- 4 *Man's Destiny and Juche Idea*, Foreign Languages Publishing, Pyongyang, 2012.
- 5 Idem, blz. 23.
- 6 Jang Jin-sung, 'Dear Leader'. *My Escape from North Korea*, blz. 132.
- 7 Blaine Harden, *De grote leider en de straaljagerpilot*, Uitgeverij Balans, Amsterdam, 2015, blz. 311.
- 8 *Kim Jong Il Aphorisms 1*, Foreign Languages Publishing House, Pyongyang, Juche 103, 2014, blz. 1.

- 9 *Sozialistische Verfassung der Demokratischen Volksrepublik Korea*, Verlag für Fremdsprachige Literatur, Pyongyang, Juche 103, 2014, blz. 3.
- 10 Idem, blz. 4.
- 11 'Verfassung der Deutschen Demokratischen Republik', Staatsverlag der Deutschen Demokratischen Republik, Berlijn, 1968, blz. 1. Daar staat: '...in het licht van het historische feit, dat het imperialisme onder leiding van de Verenigde Staten en met instemming van kringen van het West-Duitse monopoliekapitaal Duitsland heeft gesplitst om West-Duitsland uit te bouwen tot een basis van het imperialisme en de strijd tegen het socialisme.'
- 12 Brian Reynolds Myers., *The Cleanest Race. How North Koreans see Themselves and Why it Matters*, Melville House, Brooklyn, 2008, blz. 15.